

TRIKOTAJ IPLARINI SIFATINI OSHIRISH VA CHANGINI KAMAYTRISH

talaba J. Jabborov, kat.o‘qit. M. Jalilova, dots. N. Sodiqova
Toshkent to‘qimachilik va yengil sanoat instituti

Ushbu maqolada trikotaj iplarini samardorligini oshirishda qayta o‘rash va parafinlashning qanchalik muhim ahamiyatga ega ekanligi to‘g‘risida qisqacha ma‘lumotlar keltirilgan.

В этой статье приводится краткий обзор важности переупаковки и парфинирования для повышения эффективности трикотажной пряжи.

This article gives you a brief overview of the importance of repackaging and paraffining to increase the efficiency of knitted yarn.

Mamlakatimizda mustaqillik yillarida amalga oshirilgan keng ko‘lamli islohotlar milliy davlatchilik va suverenitetni mustahkamlash, xavfsizlik va huquq-tartibotni, davlatimiz chegaralari daxlsizligini, jamiyatda qonun ustuvorligini, inson huquq va erkinliklarini, millatlararo totuvlik va diniy bag‘rikenglik muhitini ta‘minlash uchun muhim poydevor bo‘ldi, xalqimizning munosib hayot kechirishi, fuqarolarimizning buniyodkorlik salohiyatini ro‘yobga chiqarish uchun zarur shart-sharoitlar yaratilmoqda. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldaggi PF-4947-son Farmoni bilan tasdiqlangan 2017-2021-yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha Harakatlar strategiyasi mamlakatning davlat va jamiyat rivojlanishi istiqbolini strategik rejalshtirish tizimiga sifat jihatdan yangi yondashuvlarni boshlab berdi. Harakatlar strategiyasi 5 ta ustuvor yo‘nalishlardan tashkil topgan.

I. Davlat va jamiyat qurilishi tizimini takomillashtirishning ustuvor yo‘nalishlari;

II. Qonun ustuvorligini ta‘minlash va sud-huquq tizimini yanada isloh qilishning ustuvor yo‘nalishlari;

III. Iqtisodiyotni rivojlantirish va liberallashtirishning ustuvor yo‘nalishlari;

IV. Ijtimoiy sohani rivojlantirishning ustuvor yo‘nalishlari;

V. Xavfsizlik, millatlararo totuvlik va diniy bag‘rikenglikni ta‘minlash hamda chuqur o‘ylangan, o‘zaro manfaatli va amaliy tashqi siyosat sohasidagi ustuvor yo‘nalishlar.

“Harakatlar Strategiyasi”ga asosan . O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyev tomonidan 2017-yil 14-dekabrdagi PF-5285-son farmoni ya’ni “To‘qimachilik va tikuv-trikotaj sanoatini jadal rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qaroriga muvofiq o‘tgan davr mobaynida to‘qimachilik va tikuv-trikotaj sanoati rivojlantirish uchun huquqiy baza va sharoitlar yaratildi.

Bu esa sohani o'rganishda juda katta yordam beradi. Sohada qiyinchilikga uchrayotgan muammolardan bular:

- korxonalardagi ekologik sharoitni yaxshilash va ventilatsiya tizimni yangilash

- korxonalardan chiqayotgan chiqindilarni kamaytrish

- chiqayotgan chiqindilarni qayta ishlash tizimni shakllantrish va boshqalar

Eng tez rivojlanayotgan sohalardan biri bo'lgan Trikotaj sanoati hozirgi kunda jadal rivojlanib kelmoqda. Trikotaj sanoatida ishlatiloyotgan iplarni qayta o'rash juda samaralidir chunki mahsulot sifatini oshirib ip uzilishlarini kamaytiradi. Qayta o'ralgan iplar mustahmakligi oshgandan so'ng hozirgi zamonaviy trikotaj mashinalarning yuqori tezlikda ishlashiga ham zamin yaratiladi. Bu esa o'z navbatida ishlab chiqarish tezligini ham oshiradi. Shu qayta o'rash jarayonida iplarning prafinlanishiga ham e'tibor berishimiz kerak. Ko'pincha biz trikotaj ishlab chiqarishda paxta kalava iplar hamda sintetik akril iplaridan foydalanilamiz. Akril iplar albatta parafinlanadi lekin paxta kalava iplari ko'pincha parafinlanmaydi. Bu esa o'z navbatida ulardan puqlar ajralib chiqishini ham ko'pdir. Ajralib chiqayotgan puqlar esa ishchilar salomatligiga hamda mashinalarning ishlashiga ta'sirini ko'rsatadi. Agar korxona ikki smenada ishlasa undagi mashinalar ham to'xtovsiz ishlaydi. Mashinalarning ishchi a'zolarining orasiga kirib qolgan puqlarni tozalash uchun kamida 4-5 soat vaqt sarflanadi. Agar biz trikotaj iplarini parafinlasak tozalash jarayoning orasi uzayadi va parafinlangan iplar ignalar orasida yaxshi harakatlanadi.

Hozirgi kunda trikotaj korxonalarida ishchilar soni ham tobora ortib bormoqda. Shu bois trikotaj korxonalaridagi ishchilar salomatligiga ham katta ahamiyat berishimiz zarur. Bunda korxonalarda ventilaysiya tizmini yaxshilash ip changlarni kamaytirish katta yordam beradi. Biz o'quv jarayonida ko'plab trikotaj ishlab chiqarish korxonalarida bo'ldik.

"Sedat Triko Tashkent", "N-Joy Garment", "Knitting Art", "Flanit Textile" trikotaj korxonalarida bo'lganimizda u yerdagi ish jarayoni bilan tanishdik. "Sedat Triko Tashkent", "N-Joy Garment", "Flanit Textile" korxonalarida bo'lganimizda u yerdagi ip changi miqdori kamligiga e'tibor qaratik Chang miqdorning kamligi sababi esa iplarni qayt o'rah jarayonida parafinlashi hamda ventilatsiya tizimi esa kompressor ekanligada edi. Bu esa ishchilar salomatligi ta'sir juda kamligida. Bu korxonalarda yassi fang turkumiga mansub trikotaj mashinalari o'rnatilgan ekan. "Knitting Art" korxonasida esa aylana ignadonli trikotaj mashinasini o'rnatilgan ekan. Bu yerda iplar parafinlanmas ekan. Bu esa to'quv jarayonida chang miqdorining ko'p ajaralib chiqishiga sabab bo'lmoqda. Undan tashqari ventilatsiya tizimi ham oddiy tashkil etilgan. Bu yerdagi ishchilar yuzlariga niqob taqib ishlashmoqda. Bu esa ishchilarga biroz noqulaylik keltirmoqda.

Agarda biz yuqorida keltirilgan ishlarni amalga oshirsak ish unumdorligida, changlarning 50-60% kamayishga, ishlash sharoitining yaxshilanishida katta yordam bo’lgan bo’lardi.

Korxonadagi bu ahvollarnini yaxshilash uchun biz yosh texnologlar yangidan yangi innovatsiyalarni o’ylashimiz hamda bu narsalrni hayotga tadbiq qilishimiz zarur. Bu albatta o’z samarasini beradi degan umiddamiz.

Adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldag‘i “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi PF-4947-sonli Farmoni.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 14-dekabrdagi “To‘qimachilik va tikuv-trikotaj sanoatini jadal rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” PF-5285-sonli Farmoni.
3. Aleksandra Prążyńska*, Zbigniew Mikołajczyk “Identification of the process of dynamic stretching of threads in warp-knitting technology” AUTEX Research Journal, Vol. 17, № 4, December 2017, DOI: 10.1515/aut-2016-0039 © AUTEX. p-10.